

FATIMA
av Klavs Skovsholm

Dersom du en dag går forbi et skinnende gult hus i brostengaten *Dorp Street*, så er det der Fatima bor sammen med moren sin. I denne delen Cape Town, i skråningen av Signal Hill, ligger det vakre Bo-Kaap med sine små gårdsrom presset inn mellom husklyngene. Moren hennes har laget en pottehage på taket. Det er Fatimas yndlingssted. Hun elsker å tegne potteblomstene mens hun noen ganger ser over mot Table Mountain – et av naturens syv underverker.

Fatima er en pen, liten, muslimsk jente med store brune øyne. Du tror du kanskje at hun er akkurat som alle andre jenter, men hun ble født med en fot som er litt misdannet. Derfor har hun et litt spesielt, vinglete ganglag. Hun kan løpe som alle andre barn, men bare ikke så fort. Fatima tenker ikke så mye over det. Som du skjønner kan ikke hun huske noe annet. Men noen ganger blir hun lei seg når de andre barna vil leke leker der det er løping som teller. Så når hun ikke hjelper moren eller gjør lekser, leker hun ofte for seg selv. Hun elsker å bo i den gamle, malaysiske bydelen i Cape Town hvor koesisteren blir servert hver søndag morgen. Det er en slags store, smultringer og koesisteren er noe av det beste hun vet.

Faren til Fatima har dratt til Johannesburg for å arbeide, men han kommer hjem så ofte han kan. Og onkelen Ali er imam i den lokale Masjid som er det samme som en moske. Ali er gift og har fire døtre, så Fatima og moren har mange familiemedlemmer rundt seg. Likevel savner Fatima ofte faren. I dag koser Fatima seg i den varme, lune ettermiddagen og sitter blant blomsterpottene med blyanter og papir. Det er store skyer på den flate toppen av Table Mountain. Det minner henne om historien om den gamle, nederlandske mannen som røyker pipe der oppe for å komme vekk fra kona si.

Plutselig kommer Fatimas mor på taket for å henge opp klesvasken.
«Fatima, er du fortsatt her? Du kommer sent til koranskolen, sier hun.

Som de fleste muslimske gutter og jenter, går Fatima på koranskole. De går på koranskolen sent på ettermiddagen fra mandag til torsdag. Nå spretter Fatima opp og skynder seg nedover veien til moskeen mens den hvite kappen og skautet hennes flager i vinden.

Hun blir andpusten av å løpe så fort og må stanse og trekke pusten ved den tunge døren. Så sniker hun seg inn så stille hun klarer. Onkelen sitter fremst på en stor stol. Foran ham er det mange hvitklede gutter og jenter som sitter på de grønne teppene rundt. Jentene har på seg skaut og guttene har små, runde, hvite hatter som kalles en fez.

Fatima setter seg raskt bakerst, men onkelen Ali legger likevel merke til henne.
«Assalaamu Alaykum (hilser til fred) – Du er sen, barnet mitt» sier han og rynker i øynene.
Fatima senker hodet. "Wa Alaykum Salaam (Hilser fred til deg) – Maaf, jeg er veldig lei meg, onkel."
«Du vet at du er oppkalt etter datteren til profeten vår (Fred være med ham) så du bør være et godt eksempel og komme tidsnok.»
«Ja, onkel.»

Onkel Ali ser heldigvis ut til å være fornøyd med svaret hennes og fortsetter undervisningen.

Fatima liker å være i moskeen dit muslimer går for å be. Har du noen gang vært inne i en moske? Hvis ikke, har du kanskje hørt en mann rope bønnen over hustakene noen steder. Bønneroperen sitter i tårnet på moskeen og siterer fra Koranen for å kalle inn til bønn.

Fatima ser seg rundt. Hun synes moskeen er vakker og fredelig. På veggene ser hun koranvers skrevet med vakre, arabiske bokstaver. Hun kan lese noen av dem og de hun ikke kan lese tenker hun på som blomster eller fugler på himmelen. Når det er mørkt ute, kan man se små, skinnende lamper henge fra kuppelen i taket. Det er som å se opp på millioner av stjerner på nattehimmelen. Det er helt magisk!

I moskeen er det også en nisje i veggen som heter Mihrab. Denne nisjen peker mot Mekka i Saudi-Arabia hvor profeten (fred være med ham) ble født og hvor du finner det helligste stedet i islam: Kaba. Fatima vet at alle muslimer bør dra til Kaba minst en gang i livet.

Hun vet også at muslimer ber fem ganger om dagen: ved daggry, klokka 12, sent på ettermiddagen, like etter solnedgang og en siste gang før midnatt. Hver fredag drar alle mennene og mange kvinner til moskeen for å be. Før de går inn i moskeen, vasker de hender, ansikt, armer og føtter ved inngangen før de står barbeint eller i sokkelesten på de myke teppene. De troende stiller seg opp, skulder ved skulder; de eldre mennene foran, deretter de unge, mens kvinnene enten ber på baksiden av moskeen eller på galleriet. Slik forstyrrer de ikke hverandre. Fatima synes det er spennende å se de voksne be, først stående før de går ned på knærne og berører teppene med pannen.

Hun elsker også historien om hvordan hennes Gud, Allah, valgte en mann som heter Mohammed (fred være med ham) for å formidle budskapet sitt. Allah sendte en engel for å gi profeten (fred være med ham) ordene og for alltid å bevare disse ordene på perfekt arabisk i den hellige boken som heter Koranen.

«Fatima, lytter du?»

«Ja, onkel!»

Det store smilet hennes får det strenge blikket i ansiktet hans til å mykne.

«Så barn. Dette er den tredje islamske måneden, og det er den glade måneden Rabi al-Awwal. Og i morgen er bursdagen til vår profet (fred være med ham) og vi skal feire Mouloud. Dere vet alle at vi må forberede oss på «Rampies-sny». Rett etter daggrybønnen vil to onkler og to tanter følge dere for å finne sitrontreblader.» I Sør-Afrika kaller barn ofte voksne for tanter og onkler som et tegn på respekt, selv om de ikke er tanter og onkler på ordentlig.

Fatimas ansikt lyser opp. Hun er ekstra glad i Rampies-sny fordi hun får lov til å ta på seg den peneste kjolen og får sitte stolt på teppene sammen med de gamle damene. Hun kan nesten ikke vente til hun skal ut og plukke sitrontreblader dagen etter!

*

Neste morgen møter hun opp foran moskeen med en håndfull andre jenter og gutter. Hun kjenner dem fra skolen, spesielt lange Leila som noen ganger erter Fatima fordi hun går så rart.

Det er to onkler og to tanter som følger med dem.

«Har dere alle en papirpose og en saks?» spør den ene tanten.

Jentene nikker.

«Da går vi da,» sier tanten muntert.

«Hvor er det sitrontrær?» en av jentene.

«Vi tar MyCiti-bussen,» sier en av onklene.

«Hvor skal vi?» barna vil vite.

«Til Table Mountain. Halvveis oppe langs Platteklip Gorge-stien står det et stort sitrontre.»

Så drar de. Selv om Table Mountain kan sees fra byen, har de fleste av barna aldri vært der oppe for å plukke sitrontreblader. De er spente og glade. Det er ekstra spennende siden dette handler om Rampies-sny. Det var de indonesiske og malaysiske forfedrene til barna som tok tradisjonen med å ferie Rampies-sny med til Cape Town. Dagen falt sammen med bursdagen til profeten (fred være med ham). Rampies stammer fra det malaysiske ordet 'rampai' som betyr sekk og 'sny' er det afrikanske ordet for 'å skjære', derav Rampies-sny.

*

Den blå og hvite bussen krabber opp den bratte veien til taubanestasjonen og forlater moskeen og huset til Fatimas i Dorp Street langt under dem. Når de passerer de frodige hagene, ser Fatima andektig på alle blomstene og buskene. Hun legger spesielt merke til alle proteaene med vakre, rosa blomster. Proteaen kalles også sukkerbolle og Fatima vil gjerne tegne de rosa blomstene.

Ved taubanestasjonen går alle av bussen. Selv om det fremdeles er tidlig om morgenen er det mye ståk og støy fra alle turistbussene. De store, åpne sightseeingbusser slipper av hundrevis av mennesker som skynder seg for å stille seg i kø for å kjøpe billetter til taubaneturen. Det minner om et stort marked.

«Pass deg,» roper noen.

Fatima hopper livredd til siden mens en drosje kommer rett mot henne, og sjåføren tuter iltert.

«Der,» peker en av jentene på et skilt som viser mot Platteklip Gorge. Stien er ikke så bratt til å begynne med, og tantene sørger for at de ikke går så fort. Fatima klarer derfor å henge med selv om hun halter. De går oppover stien og snart er både bussene og turistene langt nedenfor dem. Etter hvert som det blir brattere, synes Fatima det er vanskeligere å holde følge med de andre. Hun puster og peser og svetten renner nedover pannen, men hun vil ikke gi opp og strever videre.

Det eneste hun tenker på er å samle så mange søtluftende sitrontreblader som mulig. Og selvsagt på den blomstrete kjolen hun skal på seg moskeen. Moren hennes skal ha på seg en tradisjonell kjole sydd at stoff med innvevde gull- og sølvtråder. Den kalles en Moedering (fra ordet mor på Afrikaans: Moeder). Alle jentene vil samles i moskeen sammen med mødrene sine for å synge til ære for profeten (fred være med ham). De skal skjære bladene fra appelsin- og sitrontrærne i tynne skiver og blander dem med velduftende oljer. Bladene fylles i små fargerike papirposer, kalt Rampier. Dette gir de til alle mennene mens de synger til ære for profeten (fred være med ham). Alle deler mat og søtsaker denne dagen.

En av tantene snur seg. Hun avbryter Fatimas tanker.

«Fatima, du må ta deg en pause,» sier hun.

«Sett deg der borte på den store steinen og få litt skygge.

En av onklene og jeg blir hos deg til de andre kommer tilbake.»

«Ja, tante. Takk.»

Når Fatima kikker opp, ser hun et tre lenger opp på fjellet. Hun blir lei seg når hun ser at alle de andre jentene og guttene fortsetter oppover. Tanten prøver å trøste henne og klemmer henne på skulderen. «Jeg er veldig stolt av deg,» sier onkelen. «Du er en modig jente, vet du.» Fatima nikker og holder tårene tilbake. «Nå er det bare å vente her mens jeg går og ber. Jeg blir ikke lenge,» sier han til tante og går noen meter unna. «Hvil barnet mitt,» hvisker tante og sitter inntil henne på en stein.

Fatima prøver å trøste seg med det at de andre jentene og guttene snart vil komme tilbake med mange blader til profetens fødselsdag (fred være med ham). Og mens hun nyter skyggen under en busk ser hun på det fantastiske landskapet og bybildet under seg og takker Allah – Subghaan Allah – for å ha gitt henne muligheten til å tilbringe denne velsignede morgenen i skråningene til det fargerike Table Mountain.

Plutselig skvetter hun til. Hun må ha døset av! Alt er disig rundt henne og hun kan knapt se hånd foran seg.

«Hva har skjedd?» spør hun onkelen som er kommet tilbake fra bønningen sin.

«Det er skyene, kjære. De siger ned fra toppen, akkurat som dette. Jeg har aldri sett noe lignende.»

«Hvor er de andre?» Fatima spør raskt. Onkelen trekker på skuldrene uten å svare.

«Hvor er dere?» roper Fatima.

Stemmen hennes skjelver. Hun lytter, men det kommer ikke noe svar.

«Ikke vær redd,» sier tante. «Jeg er sikker på at de snart kommer tilbake.»

Så runger en stemme fra ingensteds: «Jeg er her!»

Fatima snur seg. En gammel mann går raskt forbi uten å ofre henne et eneste blikk. Han røyker en pipe og de gammeldagse klærne hans minner om klær hun sett på gamle malerier. Han har skjegg og er solbrent.

«Denne veien,» sier han før han forsvinner i en tett sky.

«Så du mannen?» Fatima spør vantro.

«Hvilken mann? Alt jeg ser er skyer,» svarer onkelen litt irritert.

Gjennom skyen hører Fatima nå jentene og guttene som nærmer seg.

«Fatima! Hvor er du?» sier stemmene.

«Her borte!» roper Fatima.

Så kommer en av dem løpende, rett i armene hennes.

«Å, jeg er så redd,» sier mobberen Leila. «Jeg tror vi gikk oss vill.»

Så kommer de andre, med små papirposer som er stappfulle av blader. De er bleke og skjelver av kulde.

En av dem er på nippet til å begynne å gråte.

«Ikke vær redd,» sier tante. «Når skyen letter, kan vi se hvor vi er.»

«Det er i orden. Jeg vet veien hjem,» beroliger Fatima de andre.

Tante snur seg mot henne. «Gjør du?»

«Absolutt. Bare følg meg nedover blomsterstien,» sier Fatima selvsikkert.

«Blomsterstien? Hvilken blomstersti?» spør den andre tante redd.

«Ser du ikke? Det er blomster på vei opp overalt. Som de små røde der borte,» peker Fatima på stien den gamle mannen nettopp tok.

«Se der borte,» roper en av jentene. «En protea! Vi passerte noen sånne da vi kom opp!»

«De vil vise veien tilbake,» sier Fatima. «Kom!»

Når de går sakte fremover, gjenkjenner Fatima planter og blomster, og hun er sikker på at de går i riktig retning. Hun er veldig stolt over å kunne lede de andre, og ingen prøver å gå forbi henne. Så er de plutselig ute av skyen og solen skinner på dem. De kan nå igjen se bussene.

«Vi er frelst!» Leila måper og gir Fatima en stor klem.

«Tramakassie (takk) – jeg skal dele bladene mine med deg, så kan mammaen din også få noen,» sier Leila med tårer i øynene.

*

Senere samme dag vet alle i moskeen at Fatima hjalp skolekameratene med å finne veien nedover fjellet som var dekket av den største duken noen kan huske.

«Vi har aldri sett så mange og vakre blader,» er de alle enige om. «Det er nesten et mirakel.»

Som et tegn på anerkjennelse får Fatima sitte sammen med de eldre damene og fylle de gule og grønne pakkene med finskårne bladene fra appelsin- og sitrontrær blandet med duftende oljer. Det føles nesten som det er hennes egen bursdag også, fordi alle vil snakke med henne. Hun kjenner seg veldig spesiell. Hun er ganske sikker på at hun har fått en masse med nye venner å leke med. Fatima skjønner at Rampies-sny er en viktig tradisjon knyttet til profetens gebursdag (fred være med ham). Tradisjonen er fortsatt viktig i Cape Town og i Bo-Kaap der hun bor. En dag vil Fatima gjerne fortsette denne tradisjonen sammen med sine egne barn og barnebarn.

Hun ser opp. Var det den gamle mannen med pipen fra fjellet som smilte til henne i den åpne døren? Hun blunker, men mannen er borte før hun kan si noe som helst. Hun er i ferd med å reise seg, men så hører hun stemmene til menn og gutter på gaten. De kommer til moskeen, syngende hymner til ære for Allah og profeten (fred være med ham). Det betyr at det var på tide å gi de velduftende Rampiene som gaver til alle deltakerne i Mouloud-feiringen.

**** Det er alminnelig akseptert at Kapp-malaysierne har bidratt til å gi opphav til fortellingen om duken på Table Mountain. En tidligere nederlandsk pirat som het Van Hunk, elsket å røyke pipe på den store skråningen ved siden av Table Mountain. En fremmed utfordret ham en dag til en røykeduell som varte i flere dager. Til slutt var Table Mountain innhyllet i en stor røyksky. Akkurat da Van Hunk vant konkurransen, skjønte han at den fremmede faktisk var djevelen. Stedet fikk derfor navnet Devils's Peak.